

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВІННИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

БЕСКУПСЬКА ОЛЕНА ВОЛОДИМИРІВНА

УДК: 338.45: 664.3: 658(043.3)

**УПРАВЛІННЯ ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ
ПІДПРИЄМСТВ ОЛІЙНО-ЖИРОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ**

08.00.04 – економіка та управління підприємствами
(за видами економічної діяльності)

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Вінниця – 2021

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Вінницькому національному аграрному університеті Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор економічних наук, доцент
Польова Олена Леонідівна,
Вінницький національний аграрний університет,
в. о. завідувача кафедри аналізу та аудиту

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Запша Галина Миколаївна,
Одеський національний аграрний університет,
завідувач кафедри менеджменту

кандидат економічних наук, доцент
Попов Микола Олексійович,
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»,
доцент кафедри менеджменту інноваційного
підприємництва та міжнародних економічних
відносин

Захист відбудеться «21» грудня 2021 р. о 10:00 год. на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 05.854.03 Вінницького національного аграрного університету МОН України за адресою: 21008, м. Вінниця, вул. Сонячна, 3, корп. 2, ауд. 2602.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Вінницького національного аграрного університету за адресою: 21008, м. Вінниця, вул. Сонячна, 3.

Автореферат розісланий «19» листопада 2021 р.

Т.в.о. ученого секретаря
спеціалізованої вченої ради

Л. О. Вдовенко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Олійно-жирова промисловість демонструє стрімкий розвиток протягом останніх двадцяти років, активно залучаючи інвестиції як у будівництво нових заводів, елеваторів, терміналів, так і модернізацію діючих. Ця галузь забезпечує країну великим відсотком валютних надходжень, стимулює інноваційний розвиток, сприяє розширенню експортного потенціалу та надає робочі місця. Проте розвиток підприємств даного профілю діяльності, а також зростаючий попит на внутрішньому та зовнішньому ринках зумовлює необхідність розглянути можливості більш глибокої переробки продукції олійно-жирової промисловості, зокрема підвищення екологічності вирощування та переробки олійних культур та побудову управлінської структури діяльності підприємств олійно-жирової промисловості з урахуванням внутрішніх особливостей конкретного підприємства.

Теоретичним та практичним засадам формування поняття екологізації економіки та її значенню у досягненні сталого розвитку присвячені праці Вірковської А.А., Дубовіча І.А., Мельник Л.Г., Польової О.Л., Портера М., Сльозко О.А., Ферару Г.С. Умови забезпечення сталого розвитку задля поліпшення еколого-економічної ситуації в Україні досліджували Гончарук І.В., Лутковська С.М., Шкарупа О.В. Тенденціям роботи та ролі підприємств олійно-жирової промисловості присвячено праці Жадан Т.А., Запші Г.М., Казанджі А.В., Капшука С.П., Кисіля М.І., Попова М.О., Пилипенко Ю.І., Швед Т.В. Вагомий внесок у підвищення економічної ефективності, конкурентоспроможності виробництва олійних культур зробили Єременко О.А., Кернасюк Ю.В., Новожилова Е.В., Половян О.В., Фадєєв Л.В., Яцук І.П. Методи покращення технологічної та енергетичної структури економіки завдяки підприємствам олійно-жирової промисловості досліджували Калетнік Г.М., Прокопенко О.В., Святоцький О.Д. Однак існує необхідність подальших наукових досліджень стосовно більш глибокої переробки олійних культур та формування оновленої системи еколого-економічного управління підприємствами олійно-жирової промисловості в контексті активного попиту на продукцію та забезпечення конкурентних переваг на міжнародному ринку.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана відповідно до плану наукових досліджень Вінницького національного аграрного університету і є складовою частиною науково-дослідних тем, а саме: «Організаційно-економічний механізм розвитку конкурентоспроможності виробництва та переробки сільськогосподарської продукції» (номер державної реєстрації 0116U006037), де автором розроблено теоретико-методологічні засади екологізації підприємств олійно-жирової промисловості, обґрунтовано необхідність збільшення частки продукції із високою доданою вартістю та доведено необхідність змін у структурі управління підприємствами олійно-жирової промисловості; «Аналіз ефективності використання ресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємств в умовах забезпечення економічного зростання АПК» (номер державної реєстрації 01118U100586), де автором обґрунтовано необхідність інвестицій у розширення

інфраструктури та впровадження системи простежуваності усього ланцюга виробництва.

Мета дисертаційної роботи полягає в обґрунтуванні теоретико-методологічних засад і розробці практичних рекомендацій щодо удосконалення системи управління еколого-економічною діяльністю та формування сприятливих умов підвищення ефективності виробничої та зовнішньоекономічної діяльності підприємств олійно-жирової промисловості. Досягнення поставленої мети обумовило необхідність вирішення таких завдань:

розкрити теоретичну суть категорії «еколого-економічна діяльність» з урахуванням потреб екологізації виробництва на підприємствах олійно-жирової промисловості;

визначити структурно-інституційні передумови екологізації підприємств переробної промисловості та обґрунтувати необхідність еколого-економічної діяльності підприємств як фактора сталого розвитку;

проаналізувати стан, тенденції та напрямки діяльності підприємств олійно-жирової промисловості та визначити основні фактори підвищення ефективності продукції переробки;

сформуувати напрямки екологізації діяльності підприємств олійно-жирової промисловості задля узагальнення впливу кожного етапу вирощування, переробки та перевезення в процесі трансформаційних процесів олійно-жирової промисловості;

оцінити вплив впровадження екологічної політики підприємств олійно-жирової промисловості на розвиток інвестиційної діяльності, яка спрямована на досягнення максимальної простежуваності та автоматизації;

здійснити оцінку екологізації як складової еколого-економічної діяльності підприємств олійно-жирової промисловості та розробити оптимальну модель збільшення обсягів продукції із доданою вартістю;

встановити доцільність більш глибокої переробки олійних культур для посилення конкурентоспроможності вітчизняної продукції;

розробити пропозиції щодо удосконалення системи управління еколого-економічною діяльністю на підприємствах олійно-жирової промисловості;

обґрунтувати еколого-економічні засади запровадження оновленої системи управління з урахуванням потреби в гармонізації вітчизняного законодавства до європейського.

Об'єктом дослідження є процеси, пов'язані з еколого-економічною діяльністю підприємств олійно-жирової промисловості.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних та практичних аспектів розвитку еколого-економічної діяльності підприємств олійно-жирової промисловості.

Методи дослідження. Теоретичною та методологічною базою наукового дослідження слугували фундаментальні положення економічної науки, праці вчених із досліджуваної теми. Основу дисертаційного дослідження складають загальнонаукові та спеціальні методи. Системний метод використовувався для визначення предмета та об'єкта дослідження, абстрактно-логічний – для

теоретичних узагальнень результатів досліджень вітчизняних та зарубіжних вчених, трендовий – для діагностики тенденцій, стану та ефективності роботи підприємств олійно-жирової промисловості, логічного аналізу – для дослідження чинників, що впливають на ефективність переробки соняшнику, функціонування олійно-жирових підприємств, економіко-математичний – при розрахунку ефективності інвестицій у переробку продукції із більш високою доданою вартістю, метод SWOT-аналізу.

Інформаційною базою дослідження слугували наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених, законодавчі та нормативно-правові акти України, статистичні дані Державної служби статистики України, аналітичні матеріали звітності сільськогосподарських та переробних підприємств, звіти асоціації «Укроліяпром», результати власних досліджень автора.

Наукова новизна отриманих результатів полягає у поглибленні теоретичних підходів та обґрунтуванні методичних засад удосконалення системи управління еколого-економічною діяльністю підприємств олійно-жирової промисловості, зокрема:

вперше:

розроблено модель системи управління еколого-економічною діяльністю підприємств олійно-жирової промисловості, яка побудована на основі прийняття управлінських рішень та має на меті забезпечити досягнення ефекту від екологізації вирощування олійних культур, екологізації переробки та екологізації логістики, що має корисний ефект на діяльність підприємства як на внутрішньому, так і зовнішньому ринках;

удосконалено:

трактування поняття еколого-економічної діяльності підприємств олійно-жирової промисловості як процесу постійного балансу між економічним ростом, екологічною сталістю та соціальною захищеністю, що забезпечить реалізацію еколого-економічних управлінських рішень та конкурентоспроможність підприємства;

методичні підходи до визначення напрямків екологізації діяльності підприємств, узагальнено вплив кожного етапу виробництва від вирощування до доставки кінцевому споживачу та узагальнено позитивний і негативний вплив від запровадження еколого-економічних методів;

науково-методичні засади формування залежності попиту та пропозиції на світовому ринку рослинних олій і нафти, виявлення співвідношення за останні п'ять років для прогнозування можливих змін на ринку олійних культур;

дістали подальшого розвитку:

визначення та систематизація чинників, що сповільнюють активний розвиток інноваційної діяльності підприємств олійно-жирової промисловості, серед яких визначили слабку державну підтримку, недозавантаженість переробних підприємств через масовий експорт олійної сировини та низький рівень впровадження енергозберігаючих технологій;

методи дослідження економічної ефективності за рахунок збільшення інвестицій, спрямованих на первинну і поглиблену переробку олійних культур,

з метою підвищення інвестиційної привабливості підприємства, що забезпечить формування управлінської моделі еколого-економічної діяльності підприємств олійно-жирової промисловості;

напрями формування екологічної політики на підприємствах олійно-жирової промисловості для досягнення цілей сталого розвитку у відповідності до європейського законодавства та визначено переваги розробки такої політики, що дозволить отримати економічний ефект в умовах роботи підприємства на внутрішньому та зовнішньому ринках;

підходи нарощування доданої вартості завдяки глибокій переробці продукції підприємств олійно-жирової промисловості, збільшення частки високо олеїнової продукції та органічного виробництва, з метою отримання додаткового доходу від експорту готової продукції, що позитивно впливає на конкуренцію між переробними підприємствами і створює додатковий стимул для підвищення ціни при експорті продукції;

управлінська модель зі створення кластера, який об'єднує державні та недержавні установи, товаровиробників і науково-навчальні центри, що забезпечить ринок праці молодими висококваліфікованими кадрами, що забезпечить прийняття ефективних комерційних рішень, спрямованих на підвищення якості, безпечності та конкурентоспроможності продукції підприємств олійно-жирової промисловості.

Практичне значення отриманих результатів полягає у тому, що його теоретичні та практичні результати, висновки та пропозиції можуть бути використані у діяльності підприємств, а також при розробці державних, регіональних та районних програм розвитку. Основні положення дисертаційного дослідження прийнято до використання: ТОВ «ДІ ЕНД АЙ ЕВОЛЮШН» (довідка № 09-03 від 09.07.2020 р.) – пропозиції щодо необхідності імплементації досвіду розвинутих країн у роботу вітчизняних переробних підприємств і впровадження міжнародних сертифікатів якості та безпечності задля розширення ринків збуту; ТОВ «Калинівський Агрохім» (довідка №20-10 від 20.10.2020 р.) – пропозиції щодо участі сільськогосподарських підприємств у підтриманні сталої діяльності переробних підприємств олійно-жирової промисловості України; ТОВ «Кусто Агро» (довідка № 25 від 21 жовтня 2020 р.) – пропозиції щодо простежуваності продукції на кожному етапі: від вирощування та зберігання до відвантаження, дотримання сівозміни та управління пестицидами; Департаментом агропромислового розвитку, екології та природних ресурсів (довідка № 04-01-27/7108 від 01.10.2020 р.) – пропозиції щодо запровадження обов'язкової сертифікації усіх ланок виробництва олійно-жирової продукції, зменшення антропогенного впливу на навколишнє середовище та розширення ринків збуту завдяки поліпшенню якості продукції.

Теоретичні положення дисертаційної роботи використовуються в навчальному процесі Вінницького національного аграрного університету при викладанні навчальних дисциплін «Фінанси підприємств» та «Управління фінансовою санацією підприємства» (довідка № 01.1-60-465 від 20.04.2021 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота є самостійною

завершеною роботою автора, в якій обґрунтовано основні теоретичні засади та практичні рекомендації щодо удосконалення системи управління на підприємствах олійно-жирової промисловості та впровадження принципів екологізації їх діяльності. Усі результати проведених досліджень відображені у наукових працях автора. Теоретичні та практичні здобутки автора, сформовані висновки та пропозиції розроблені особисто.

Апробація результатів дослідження. Результати наукових досліджень оприлюднено на міжвузівських та міжнародних науково-практичних конференціях різного рівня: IX Міжнародна науково-практична конференція «Сучасні проблеми глобальних процесів у світовій економіці» (м. Київ, 20 листопада 2014 року), Міжнародна науково-практична конференція «Регіональні економічні проблеми в умовах сучасних викликів» (м. Київ, 27-28 лютого 2015 року), VII науково-практична конференція «Проблеми сучасної економіки» (м. Запоріжжя, 15-16 травня 2015 року), Міжнародна науково-практична конференція «Економіка та менеджмент 2016: перспективи інтеграції та інноваційного розвитку» (м. Дніпро, 14-15 квітня 2016 року), I Всеукраїнська науково-практична конференція молодих науковців «Проблеми економічного, облікового, контрольного і аналітичного забезпечення управління підприємством» (м. Вінниця, 14-15 квітня 2016 року), Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні аспекти модернізації економіки та фінансової системи України» (м. Запоріжжя, 26 серпня 2016 року), Міжнародна науково-практична конференція «Економіка і менеджмент 2017: перспективи інтеграції та інноваційного розвитку» (м. Дніпро, 23-24 березня 2017 року), Міжнародна науково-практична конференція «Методичні та практичні аспекти формування економічної системи в умовах нестабільності» (м. Київ, 31 жовтня 2020 року).

Публікації. Основні результати дисертаційної роботи опубліковано у 16 наукових працях, у тому числі: 8 статей у наукових фахових виданнях, із них 1 стаття – у закордонному виданні, внесеному до міжнародних наукометричних баз, а також 8 тез доповідей на наукових конференціях. Загальний обсяг опублікованого матеріалу становить 4,82 друк. арк., з яких особисто авторові належить 4,82 друк.арк.

Структура та обсяг дисертації. Дисертаційна робота складається з анотації, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 217 сторінок комп'ютерного тексту, включає 28 таблиць на 12 сторінках, 44 рисунки на 18 сторінках. 14 додатків на 16 сторінках, список використаних джерел налічує 150 найменувань на 22 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ

У першому розділі «Теоретико-методологічні засади еколого-економічної діяльності підприємств олійно-жирової промисловості» розглянуто теоретичні основи еколого-економічної діяльності підприємств олійно-жирової промисловості, визначено структурно-інституційні передумови

екологізації промислового виробництва, виділено екологізацію виробництва як фактор сталого розвитку олійно-жирової промисловості.

Доведено, що концепція еко-ефективної діяльності переробних підприємств є ключовим елементом екологічно збалансованого стійкого розвитку за умови впровадження підходу екологізації на підприємствах, що забезпечує формування, розподіл та використання фінансових ресурсів для розв'язання екологічних проблем. Політика екологізації матиме позитивний вплив на діяльність підприємств, що, безумовно, позначиться на досягненні максимального економічного та соціального ефекту завдяки інноваційному екологічно збалансованому, соціально-спрямованому підходу за умови еколого-економічної діяльності підприємств: екологізація, сталий розвиток та еко-ефективність.

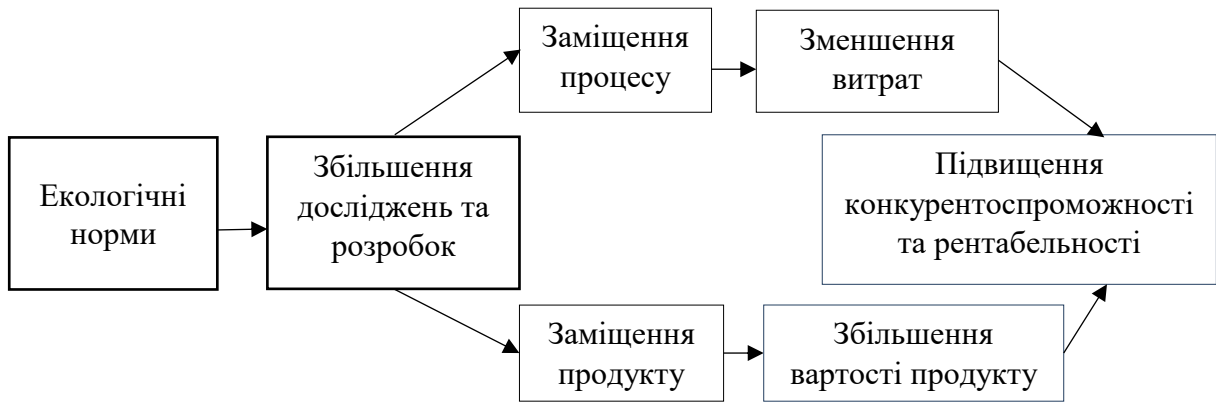
Обґрунтовано, що еколого-економічна діяльність переробних підприємств характеризується такими категоріями: інвестиції та інновації (структура прямих інвестицій не дає економіці повністю інтегруватися у глобальні ланцюги доданої вартості та є однією з причин низького відсотка експорту високотехнологічної продукції); продуктивність та конкурентоспроможність (для підвищення конкурентоспроможності та продуктивності переробні підприємства мають застосовувати екологізаційні процеси: збільшення виробництва органічної продукції, максимальна переробка сировини всередині країни, безвідходне виробництво, впровадження енергозберігаючих технологій, акцентування уваги на потребах ринку у перспективі не менш ніж 5 років); економічне зростання (еколого-економічна політика підприємства орієнтована на підвищення ефективності використання ресурсів, впровадження ресурсозберігаючих технологій, зростання конкурентоспроможності продукції та рентабельності).

Запропоновано авторське визначення поняття «еколого-економічна діяльність» як процес постійного балансу між економічним ростом, екологічною сталістю та соціальною захищеністю, задля повної простежуваності виробничого циклу, що полягає у можливості ідентифікувати кожний етап діяльності підприємства від моменту вирощування сільськогосподарських культур до реалізації готової продукції. Визначено, що для підвищення конкурентоспроможності та рентабельності переробних підприємств необхідне збільшення досліджень і розробок, що потребує зростання інвестицій.

Разом з тим, нові екологізаційні програми сприятимуть підвищенню рівня конкурентоспроможності бізнесу та прибутковості (рис. 1).

Виявлено структурно-інституційні передумови екологізації промислового виробництва, які обумовили нездатність вітчизняних підприємств олійно-жирової промисловості гідно протистояти сучасним світовим тенденціям конкурувати на зовнішніх ринках. Загальна застарілість технологічної бази та слабкість механізмів її інноваційного оновлення ускладнюють процес еколого-економічної діяльності підприємств олійно-жирової промисловості.

Рис. 1. Модель підвищення конкурентоспроможності переробних підприємств

Джерело: розробка автора

Основною передумовою екологізації виробництва та переробки сировини підприємств олійно-жирової промисловості відзначено: виснаження земельних ресурсів та необхідність поліпшити якість продукції, зниження врожаю сільськогосподарських культур, порушення умов зберігання сировини та логістики.

Реалізація нових логістичних стратегій не тільки сприятиме поліпшенню екологічної ситуації, але й дозволить отримати економічну вигоду діяльності переробних підприємств та економіки країни у цілому. Одне із головних завдань у реалізації готової продукції підприємств олійно-жирової промисловості – це здатність швидко відправляти великі партії за допомогою різних транспортних засобів.

Виявлено, що основною умовою подальшого стабільного та сталого розвитку підприємств олійно-жирової промисловості є збереження експортного мита на насіння соняшнику та льону, а також створення умов для максимальної переробки насіння ріпака та сої шляхом введення експортного мита чи невідшкодування ПДВ при експорті цих сировинних матеріалів. Це, безсумнівно, позитивно впливає на зростання економіки, тоді як додана вартість залишатиметься в країні, стимулюючи внутрішню переробку та нарощування потенціалу переробних підприємств.

Доведено, що економічні, соціальні, технологічні та біологічні процеси в навколишньому середовищі тісно пов'язані та взаємозалежні. Цілі сталого розвитку підприємств, особливо в олійно-жировій промисловості, можна досягти шляхом запровадження експортного мита на окремі культури, збільшення внутрішньої обробки, залучення більшої кількості інвестицій. Ці фактори, безумовно, допоможуть підприємствам отримувати більше прибутку, виробляти та експортувати більше продукції.

У другому розділі «Сучасний стан та передумови розвитку еколого-економічної діяльності підприємств олійно-жирової промисловості» досліджено основні тенденції та організаційно-економічні особливості діяльності підприємств олійно-жирової промисловості в Україні і світі,

здійснено оцінку доцільності та результатів еколого-економічних управлінських рішень на підприємствах олійно-жирової промисловості.

Встановлено, що зростання усіх показників валового виробництва олійних культур, включаючи посівні площі, урожайність та валове виробництво насіння соняшнику, сої та ріпака з 2000 по 2020 рік підтверджує необхідність подальшого інвестування в олійно-жирову промисловість та науково-дослідні роботи із підвищення урожайності для максимального завантаження виробничих потужностей олійно-жирових підприємств (табл. 1).

Таблиця 1

Показники ефективності виробництва насіння соняшнику в Україні

Показники	Роки							Відхилення 2020 р. до 2000 р., %
	2000	2011	2015	2016	2018	2019	2020	
Собівартість 1 т, грн	338	1664	3621	5080	4483	5040	5606	+1658
Ціна реалізації, 1 т, грн (без ПДВ)	514	2290	7571	8800	8356	8683	13000	+1689
Прибуток з 1 тонни насіння, грн	176	626	3950	3720	3873	3011	7394	+2529
Рівень рентабельності, %	52,2	37,0	80,0	73,0	86,0	53,0	131,0	250
Курс грн до долара США, грн	5,43	7,96	21,84	25,6	27,2	25,8	26,96	+496
Собівартість продукції, дол. США/т	62	209	165	198	195	219	208	+335
Прибуток, дол. США/т	32	207	180	145	123	116	274	+856

Джерело: побудовано автором за даними Державної служби статистики України

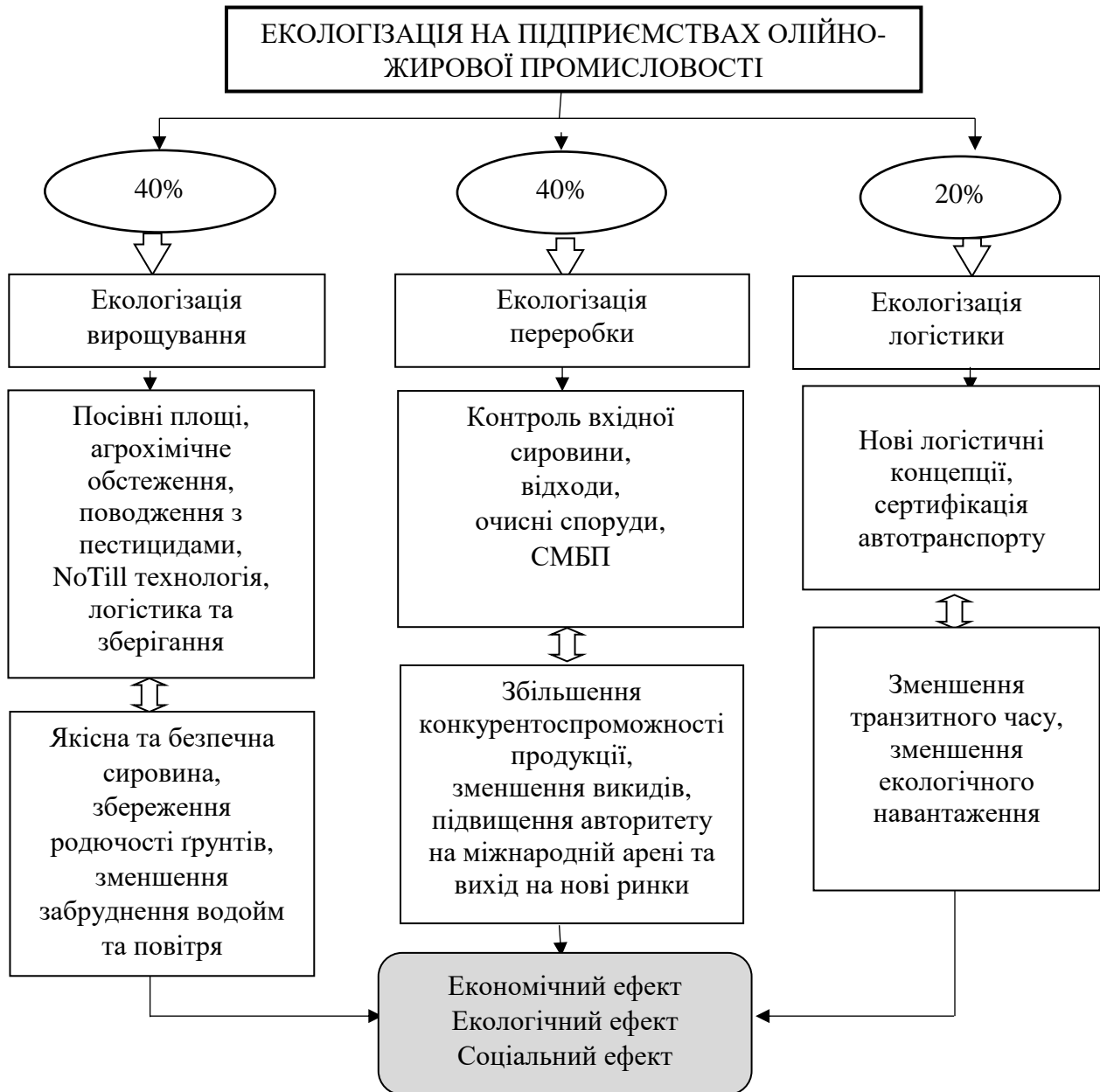
Розраховано показники економічної ефективності вирощування насіння соняшнику. Встановлено, що рівень рентабельності зростає щороку. Така ситуація пояснюється зростанням попиту на сировину через збільшення попиту на продукти переробки.

Окреслені перспективи зниження рентабельності в майбутньому через невідповідність екологічним нормам, низький рівень впровадження енергозберігаючих технологій, слабку логістику та ігнорування інвестиційних проєктів у глибоку переробку.

Визначено необхідність запровадження еколого-економічних методів управління та принципів сталого розвитку, що спричинена низкою факторів: виготовлення продукції на застарілому обладнанні призводить до випуску неякісної продукції, нагромадження відходів виробництва породжує проблему утилізації, зниження продуктивності праці, а також занадто високого ресурсо- та енергоспоживання.

Вважаємо за необхідність прийняття нових умов функціонування не лише переробних, але й сільськогосподарських підприємств, компаній, що виробляють добрива та засоби захисту рослин, а також транспортних компаній, які безпосередньо відповідають за якість та безпечність готової продукції.

Доведено необхідність запровадження еколого-економічних методів управління та запропоновано напрямки екологізації діяльності підприємств олійно-жирової промисловості, такі як екологізація вирощування, екологізація переробки та екологізація логістики. Узагальнивши вплив кожного етапу, визначено можливі результати від впровадження еколого-економічних методів як в економічній, екологічній, так і соціальній сферах (рис. 2).

Рис. 2. Ефекти від екологізації підприємств олійно-жирової промисловості

Джерело: побудовано автором за власними дослідженнями

Виділено чотири етапи екологізації підприємництва та переваги запровадження екологічного менеджменту на підприємствах.

Перший з цих етапів – розвиток засобів захисту навколишнього середовища від руйнівних, забруднюючих процесів, другий – екологічне вдосконалення технологій виробництва без заміни існуючої структури виробництва видів продукції, третій етап – пріоритет заміни екологічно несприятливих виробів і послуг на досконаліші еквіваленти в межах існуючого стилю та способу життя, четвертий етап – виробництво і споживання товарів, які докорінно змінюють стиль і спосіб життя, при цьому збільшуючи питому вагу інформаційних товарів (послуг), трансформують структуру споживання, що сприяє збалансованому та екобезпечному розвитку суспільства.

Отже, серед основних переваг впровадження таких методів виділено підвищення продуктивності праці, якості продукції та іміджу підприємства загалом.

Визначено, що до успішних управлінських рішень та ефективного контролю можна віднести наступні: оцінка екологічних показників, оцінка впливу на навколишнє середовище, оцінка життєвого циклу, еко-аудит.

У третьому розділі «**Удосконалення механізмів економіко-екологічної діяльності підприємств олійно-жирової промисловості**» обґрунтовано вплив екологізації виробництва на конкурентоспроможність продукції на світовому ринку, доведено необхідність створення виробничого кластера для поєднання наукової діяльності у вищих навчальних закладах із практичним впровадженням результатів досліджень у сільськогосподарську та переробну промисловість.

Доведено, що компанії, які активно запроваджують інновації та нові екологічні стандарти, дотримання котрих дозволяє підприємству покращувати власну позицію на цільовому ринку збуту на всіх рівнях функціонування, можуть впевнено розраховувати на зниження енергоємності виробництва, збільшення доходів від реалізації екологічної продукції та надійні інвестиції.

Розраховано ефективність встановлення цеху із рафінації олії при початковій інвестиції у 9 млн дол. США, щоденну потужність виробництва на рівні 240 тонн рафінованої олії, враховуючи роботу переробного підприємства 310 днів на рік, річна потужність виробництва – 74 7400 тонн олії. Враховуючи різницю в ціні між рафінованою та нерафінованою олією на рівні 80 дол. США на тонну. При цьому за рік роботи додана вартість становитиме 5,9 млн дол. США. Тобто період окупності заводу менше двох років. Проте також зазначені можливі перешкоди, такі як неготовність інфраструктури до зберігання та перевезення продукції із доданою вартістю.

Узагальнено, що необхідно шукати нові ринки збуту та враховувати зміни у взаємовідносинах між країнами. Варто інвестувати у глибоку переробку для збільшення продуктивності та рентабельності, створюючи холдинги із замкнутим ланцюгом поставок і переробки.

Розроблено схему поглибленої переробки насіння соняшнику, що збільшить продуктивність переробки та зможе надати додатковий прибуток, а також надані рекомендації із «зеленої» модернізації технологій шляхом вловлювання викидів та перероблення стічних вод.

Розраховано очікуваний соціально-економіко-екологічний ефект від

екологізації олійно-жирової промисловості, (E_{mt}) (effect market time), що безпосередньо пов'язаний із поліпшенням економічного стану підприємств та виробленої продукції при впровадженні екологічних методів роботи (табл. 2).

Таблиця 2

Очікуваний соціально-економіко-екологічний ефект від екологізації підприємств олійно-жирової промисловості

Показник	Об'єм експорту соняшникової рафінованої олії			Оптимальне значення
	0,5 млн т	0,8 млн т	1 млн т	0,8 млн т
	Планова експортна виручка			
R_{mt1} сон	8 млн. дол США	32 млн. дол США	48 млн. дол США	32 млн. дол США
	Об'єм переробки сої			Оптимальне значення
	1,5 млн т	2 млн т	2,5 млн т	2 млн т
	Планова експортна виручка			
R_{mt1} соя	36 млн дол. США	73 млн дол. США	110 млн дол. США	73 млн. дол. США
	Об'єм переробки ріпака			Оптимальне значення
R_{mt1} ріпак	0,5 млн т	1 млн т	1,5 млн т	1 млн т
	28,5 млн дол. США	76 млн дол. США	123 млн дол. США	76 млн дол США

Джерело: розрахунки автора

В ході розрахунків визначено, що R_{mt1} – очікувана оптимальна додаткова вигода підприємства за рахунок збільшення обсягів продажу завдяки підвищенню якості та кількості продукції. Враховуючи вихід на середні потужності із переробки, становитиме понад 170 млн дол. США. Також розрахований показник R_{mt2} – очікувана додаткова вигода підприємства як результат продажу екологічних товарів, що становить близько 384 млн дол. США на рік (табл. 3).

Таблиця 3

Очікувані додаткові грошові надходження підприємства за умови впровадження екологічних інновацій

Показник	Ціна за стандартний, дол. США	Ціна за органічний, дол. США	Премія, %	Кількість, млн т	Сума вигоди, млн дол. США
Соя	340	550	71	1	200
Соняшник	320	500	55	1	180
Ріпак ISCC	400	402	2	2	4

Джерело: розрахунки автора

Таким чином, очікуваний соціально-економіко-екологічний ефект від екологізації олійно-жирової промисловості $E_{mt} = \sum_{n=1}^a R_{mtn}$ становитиме 554 тис. дол. США. Даний ефект буде відчутний за рахунок збільшення робочих місць в результаті запровадження інновацій та нових технологій, підвищення кваліфікації працівників, що призведе до підвищення добробуту та статків

населення. Все це означатиме збільшення податкових відрахувань, приплив інвестицій у країну та зростання ВВП. Ефективний процес підвищення конкурентоспроможності підприємств олійно-жирової промисловості має супроводжуватись зміною експорто-орієнтованих пріоритетів та створенням таких умов, які б сприяли більш глибокій переробці сировини всередині держави, бо саме завдяки переробці ми отримуємо додану вартість, додаткові робочі місця, доходи до державного бюджету, збільшення валового виробництва продукції в державі і поліпшення економічних та соціальних показників.

Запропоновано модель системи управління еколого-економічною діяльністю підприємств олійно-жирової промисловості, в основі якої є нормативно-правове, фінансово-економічне та кадрове забезпечення. (рис. 3).

Рис. 3. Модель системи управління еколого-економічною діяльністю підприємств олійно-жирової промисловості

Джерело: розробка автора

Поліпшення якості як одна із задач в системі управління підприємством,

являє собою постійну управлінську діяльність підприємства, направлену на підвищення технічного рівня продукції, якості її виробництва, удосконалення елементів виробництва і самої системи якості виробництва.

Визначено, що основою у побудові ефективної системи управління підприємств олійно-жирової промисловості є прийняття ефективних комерційних рішень. В основі цих рішень, незалежно від обраного типу виробництва та реалізації, має бути якість продукції. Обов'язково керівництвом повинна бути визначена основна місія, цілі та задачі підприємства, які, в свою чергу, мають бути донесені до кожного співробітника задля розуміння загальної мети.

Результатом функціонування подібної системи буде підвищення якості, безпечності та конкурентоспроможності вітчизняного продукту, зниження витрат на виробництво, підвищення кваліфікації працівників та загальне покращення стану олійно-жирової промисловості.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі здійснено теоретичне узагальнення, обґрунтування теоретико-методологічних засад та розроблено практичні рекомендації удосконалення системи еколого-економічного управління виробничою та зовнішньоекономічною діяльністю підприємств олійно-жирової промисловості. За результатами проведеного дослідження сформульовано такі висновки:

1. Визначено сутність категорії «еколого-економічна діяльність» підприємств олійно-жирової промисловості на підставі узагальнення теоретичних положень щодо змісту, процесів та функцій екологізації в контексті глобалізації як процесу постійного між економічним ростом, екологічною сталістю та соціальною захищеністю задля повної простежуваності виробничого циклу, що полягає у можливості ідентифікувати кожен етап діяльності від моменту вирощування до реалізації готової продукції. Процес екологізації розглядається як незамінний інструмент поліпшення стану не лише навколишнього середовища, але й життя людей в цілому, забезпечивши доступ до якісних та безпечних продуктів харчування. Еколого-економічна діяльність визначена як фактор підвищення корпоративної екологічної культури та розробки нових екологічно безпечних підходів до виробництва, забезпечення ефективного поводження із продовольчими відходами, їх утилізації або подальшого використання.

2. Встановлено структурно-інституційні передумови екологізації підприємств переробної промисловості та обґрунтовано необхідність екологізації виробництва на підприємствах як фактор сталого розвитку. Було доведено, що політика екологізації матиме вплив на зменшення споживання матеріалів, енергії, викидів токсичних речовин, на збільшення частки замкнених циклів у виробничих процесах, а також на продовження життєвого циклу продукції. Визначено три основні терміни, що визначають сутність еколого-економічної діяльності: екологізація, сталий розвиток та еко-ефективність, що в контексті інтенсивного розвитку олійно-жирової промисловості не можуть

використовуватися окремо, а лише разом для пояснення необхідності максимально ефективного економічного зростання з мінімальним негативним впливом на навколишнє середовище без шкоди теперішньому і майбутнім поколінням.

3. Доведено, що діяльність підприємств є експортно-орієнтованою, найрозвиненішою та інвестиційно привабливою, де щороку залучаються інвестиції на суму понад 350 млн дол. США, що має важливе значення для економіки України. Також було зазначено, що основною передумовою подальшого стабільного розвитку підприємств олійно-жирового комплексу України є збереження дії експортного мита на насіння соняшнику, нарощування переробки соєвих бобів та насіння ріпака на вітчизняних підприємствах, розширення ринків збуту продукції з високою доданою вартістю, утримання лідерських позицій на зовнішніх ринках при одночасному повному забезпеченні внутрішнього ринку олією рослинною.

4. Визначено, що економічний ефект полягатиме в збільшенні інвестицій та впровадженні нових наукових розробок, можливості виходу на нові ринки збуту, зменшенні часу на додаткові перевірки з боку компаній-покупців, підвищенні репутації вітчизняних компаній та довіру до українського продукту, що, в свою чергу, матиме позитивний ефект на збільшення прибутку. Запровадження енергоефективних та ресурсозберігаючих технологій, в свою чергу, матиме позитивний екологічний ефект, що супроводжуватиметься раціоналізацією використання сировини, скорочення викидів та розвитку низькотоксичних, безвідходних та екологічно чистих технологічних процесів. Соціальний ефект від екологізації означатиме поліпшення умов праці та підвищення доходів населення, що сприятиме зупинці масової еміграції молодих спеціалістів.

5. Вплив екологічної політики підприємств олійно-жирової промисловості на зростання інвестицій дозволить сформувати пріоритетний напрямок інвестування у наукоємне та високотехнологічне виробництво, що допоможе розширювати експортний потенціал та посилить конкурентоспроможність української продукції. Проте активне інвестування у переробну промисловість сповільнюється через проблему тотального експорту таких олійних культур, як ріпак та соя. Еколого-економічна діяльність підприємств має бути спрямована на максимальну переробку всередині країни, оскільки скорочення інвестицій спровокує скорочення виробництва соняшникової олії, закриття переробних підприємств через дефіцит сировини, зростання цін на внутрішньому ринку та невиконання контрактів, що, відповідно, викличе часткову втрату зовнішніх ринків та зменшення грошових надходжень валютної виручки до України.

6. Розроблено оптимальну модель збільшення продукції із доданою вартістю на основі оцінки доцільності екологізації олійно-жирової промисловості, що полягає у максимальній переробці олійних культур та глибокій переробці відходів виробництва. Запропоновано напрямки екологізації діяльності підприємств олійно-жирової промисловості, такі як екологізація вирощування, екологізація переробки та екологізація логістики. На кожному з

цих етапів має бути можливість прослідкувати весь цикл виробництва продукції. Утворення подібної системи контролю має базуватися в першу чергу на сертифікації виробника і лише потім – на контролі якості продукції, яку він виробляє. Подібна практика використовується у розвинених країнах. Сертифіковані мають бути ґрунти, де вирощується сировина, власне сировина, обладнання, технологічне спорядження, кадри, транспортні засоби, торгівельна мережа та багато інших аспектів діяльності підприємства. Отже, діє ефективний контроль на всьому ланцюжку від виробництва до реалізації готової продукції.

7. Обґрунтовано позицію щодо доцільності більш глибокої переробки олійних культур, оскільки завдяки переробці підприємства отримують додану вартість, доходи до державного бюджету, збільшення валового виробництва продукції в державі, поліпшення економічних та соціальних показників та додаткові робочі місця. Одне робоче місце в промисловості створює п'ять додаткових місць в структурах, що обслуговують це підприємство, тому особливу увагу потрібно приділити максимальній завантаженості підприємств олійно-жирової промисловості та розвитку таких напрямків, як рафінування, бутильовання олії, використання відходів в енергетичних цілях. Провівши розрахунки, було доведено, що вигода від експорту готової продукції може сягати 123 млн дол., що позитивно впливатиме як на роботу виробників, оскільки конкуренція між переробниками створюватиме додатковий стимул для підвищення ціни, так і на експортний потенціал країни.

8. Запропоновано удосконалити систему управління еколого-економічної діяльності на підприємствах олійно-жирової промисловості взаємодією трьох основних складових: нормативно-правовою, фінансово-економічною та кадровою. Діяльність підприємств олійно-переробної промисловості керується ДСТУ та технічними умовами на основну продукцію переробної промисловості, проте сертифікація галузі є до сьогоднішнього дня добровільною та недосконалою, що потребує подальшого вивчення та надання практичних рекомендацій на державному рівні. Задля появи нових робочих місць та додаткових надходжень до бюджету варто створювати проекти та умови, які залучать інвесторів. До подібних проєктів віднесли виробництво комбикормів, фасування олії та глибоку переробку. Для формування кадрового забезпечення, було запропоновано модель виробничого кластеру, своєрідного взаємозв'язку між переробними підприємствами, науково-навчальними центрами та державними установами, що мала б позитивний вплив на подальший розвиток переробної промисловості завдяки підвищенню якості підготовки студентів, які після закінчення закладів вищої освіти матимуть не лише теоретичні, але і практичні навички.

9. Узагальнено еколого-економічні наслідки запровадження оновленої управлінської системи, в основі яких є прийняття ефективних комерційних рішень. Керівництвом кожної компанії повинна бути визначена основна місія, цілі та задачі підприємства, які, в свою чергу, мають бути донесені до кожного співробітника задля розуміння загальної мети. Від обраної моделі діяльності кожне підприємство отримає бажаний результат. Основні управлінські рішення

дадуть результат у багатьох сферах: розширенню ринків збуту, збільшенні доданої вартості, підвищенні кваліфікації працівників, систематизації діяльності, залученні інвестицій, зниженні собівартості продукції, поліпшенні екологічної ситуації.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ:

Статті у наукових періодичних виданнях інших держав, включених до міжнародних наукометричних баз даних:

1. Beskupska O. Export duty influence on oil and fat industry of Ukraine. *Sciences of Europe*. 2018. No 24 (3). P. 21-23 (0,35 друк.арк.).

Статті у наукових фахових виданнях України, включених до міжнародних наукометричних баз даних:

2. Бескупська О.В. Впровадження сертифікату GMP+ на українських підприємствах у контексті інтеграції до ЄС. *Молодий вчений*. 2015. №9(1). С. 38-41 (0,52 друк.арк.).

Статті у наукових фахових виданнях України:

3. Бескупська О.В. Сертифікація та стандартизація підприємств харчової промисловості України як фактор підвищення її конкурентоспроможності. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2015. Випуск 11. Частина 1. С. 76-79 (0,47 друк.арк.).

4. Бескупська О.В. Ecologization of oil and fat industry of ukraine in times of crisis. *Вісник Одеського національного університету. Серія: Економіка*. 2015. №20 (4). С.68-71 (0,45 друк.арк.).

5. Бескупська О.В. Основні передумови та принципи екологізації харчової промисловості. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2016. № 11. С.272-275 (0,43 друк.арк.).

6. Бескупська О.В. Впровадження еколого-орієнтованих методів виробництва на підприємствах переробної промисловості. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2017. №2 (18). С.15-23 (0,73 друк.арк.).

7. Бескупська О.В. Implementation of sustainable development principles on Ukrainian oil and fat enterprises. *Проблеми економіки*. 2017. № 4. С.242-249 (0,94 друк.арк.).

8. Бескупська О.В. Глобальні виклики для олійно-жирових промисловості України у 2020 році. *Інтернаука*. 2021. №1 (45). С. 51-56. (0,57 друк.арк.).

Тези науково-практичних конференцій:

9. Бескупська О.В. Екологічні напрямки діяльності підприємств олійно-жирової промисловості в умовах глобалізації. *Сучасні проблеми глобальних процесів у світовій економіці: матеріали дев'ятої міжнародної науково-практичної конференції*, 20 листопада 2014 р. Київ. НАУ, 2014. С. 55-56 (0,12 друк.арк.).

10. Бескупська О.В. Перспективи впровадження програм екологізації в умовах кризи. *Регіональні економічні проблеми в умовах сучасних викликів: матеріали міжнародної науково-практичної конференції*, 27-28 лютого 2015 р.,

Київ, ГО «Київський економічний науковий центр», 2015. С. 34 (0,11 друк.арк).

11. Бескупська О.В. Екологічні напрямки розвитку українських підприємств в контексті європейської інтеграції. *Проблеми сучасної економіки: матеріали сьомої науково-практичної конференції*, 15-16 травня 2015 р. Запоріжжя. Східноукраїнський інститут економіки та управління, 2015. С. 6-7 (0,14 друк.арк).

12. Бескупська О.В. Трудности и перспективы внедрения сертификата GMP+ на украинских предприятиях. *Економіка та менеджмент 2016: перспективи інтеграції та інноваційного розвитку: матеріали міжнародної науково-практичної конференції*, 14-15 квітня 2016 р. Дніпропетровськ, 2016. С. 16-18 (0,08 друк.арк).

13. Бескупська О.В. Вплив екологізації олійно-жирової промисловості на підвищення її конкурентоспроможності. *Проблеми економічного, облікового, контрольового і аналітичного забезпечення управління підприємством: матеріали першої Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих науковців*, 14-15 квітня 2016 р. Вінниця: ВНАУ, 2016. С. 15-16 (0,09 друк.арк.).

14. Бескупська О.В. Екологічна політика Європейського Союзу як приклад для України. *Актуальні аспекти модернізації економіки та фінансової системи України: матеріали міжнародної науково-практичної конференції*, 26 серпня 2016 р. Запоріжжя, Класичний приватний університет, 2016. С. 58-59 (0,08 друк.арк.).

15. Бескупська О.В. Економічні мотиви, завдання та способи контролю вхідної сировини на підприємствах олійно-жирової промисловості. *Економіка і менеджмент 2017: перспективи інтеграції та інноваційного розвитку: матеріали міжнародної науково-практичної конференції*, 23-24 березня 2017 р. Дніпро, Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара, С. 22-24 (0,1 друк.арк.).

16. Бескупська О.В. Глибока переробка як фактор сталого розвитку олійно-жирової промисловості. *Методичні та практичні аспекти формування економічної системи в умовах нестабільності: матеріали міжнародної науково-практичної конференції*, 31 жовтня 2020 р. Київ, АЦ «Нова економіка», С. 40-43 (0,09 друк.арк.).

АНОТАЦІЯ

Бескупська О.В. Управління еколого-економічною діяльністю підприємств олійно-жирової промисловості. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності). – Вінницький національний аграрний університет, Вінниця, 2021.

У дисертаційній роботі систематизовано теоретичні підходи до трактування поняття еколого-економічна діяльність в контексті трансформацій для підвищення ефективності виробничої та зовнішньоекономічної діяльності

підприємств олійно-жирової промисловості.

Здійснено аналіз стану, тенденцій і напрямків діяльності підприємств олійно-жирової промисловості та оцінено вплив екологічної політики підприємств олійно-жирової промисловості на зростання інвестицій та зменшення витрат на якість. Проведено оцінку виробництва та споживання рослинних олій у світі, зокрема, встановлено, що споживання зросло з 90,5 млн тонн у 2000 році до 204 млн тонн у 2019 році, при цьому Україна наростила за цей період виробництво соняшника в 5 разів: з 3 до 15 млн тонн за аналогічний період. Проведено оцінку доцільності екологізації олійно-жирової промисловості, розроблено оптимальну модель збільшення продукції із доданою вартістю та обґрунтовано позицію щодо доцільності більш глибокої переробки олійних культур.

Обґрунтована необхідність побудови кластера між переробними підприємствами, науково-навчальними центрами та державними установами, що дало б можливість розвитку переробної промисловості завдяки підвищенню якості підготовки молодих спеціалістів. Сформовано пропозиції щодо удосконалення чинної управлінської системи на підприємствах олійно-жирової промисловості та на їхній основі визначені еколого-економічні ефекти від запровадження подібної системи.

Ключові слова: олійно-жирова промисловість, екологічна ефективність, еколого-економічна діяльність, економічний ефект, система управління еколого-економічною діяльністю, сталий розвиток.

АННОТАЦІЯ

Бескупская Е.В. Управление эколого-экономической деятельностью предприятий масложировой промышленности. – Квалификационная работа на правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.04 – экономика и управление предприятиями (по видам экономической деятельности). – Винницкий национальный аграрный университет, Винница, 2021.

В диссертационной работе систематизированы теоретические подходы к трактовке понятия эколого-экономической деятельности в контексте трансформаций для повышения эффективности производственной и внешнеэкономической деятельности предприятий масложировой промышленности.

Осуществлен анализ состояния, тенденций и направлений деятельности предприятий масложировой промышленности и оценено влияние экологической политики предприятий масложировой промышленности на рост инвестиций и уменьшение затрат на качество. Проведена оценка производства и потребления растительных масел в мире, в частности, установлено, что потребление выросло с 90,5 млн тонн в 2000 году до 204 млн тонн в 2019 году, при этом Украина нарастила за этот период производство подсолнечника в 5 раз: с 3 до 15 млн тонн за аналогичный период. Проведена оценка целесообразности экологизации

масложировой промышленности, разработана оптимальная модель увеличения продукции с добавленной стоимостью и обоснована позиция относительно целесообразности более глубокой переработки масличных культур.

Обоснована необходимость построения кластера между перерабатывающими предприятиями, научно-учебными центрами и государственными учреждениями, что дало бы возможность развитию перерабатывающей промышленности за счет повышения качества подготовки молодых специалистов. Сформированы предложения по усовершенствованию действующей управленческой системы на предприятиях масложировой промышленности и на их основе определены эколого-экономические эффекты от внедрения подобной системы.

Ключевые слова: масложировая промышленность, экологическая эффективность, эколого-экономическая деятельность, экономический эффект, система управления эколого-экономической деятельностью, устойчивое развитие.

ANNOTATION

Beskupska O.V. Management of ecological and economic activity of enterprises of oil and fat industry. Qualifying scientific work on the rights of the manuscript.

The dissertation on the competition of a scientific degree of the candidate of economic sciences on the specialty 08.00.04 – economics and management of the enterprises (on kinds of economic activity). – Vinnytsia National Agrarian University, Vinnytsia, 2021.

The paper systematizes theoretical approaches to the interpretation of the concept of ecological and economic activity in the context of transformations to increase the efficiency of production and foreign economic activity of oil and fat industry enterprises. It has been proven that economic, social, technological and biological processes in the environment are closely linked and interdependent. The goals of sustainable development in agriculture, especially in the oil and fat industry, can be considered as one of the methods of achieving prosperity for our country. Economic development can be achieved by introducing export duties on certain crops, increasing domestic processing, attracting more investments. These factors will certainly help businesses make more profit, produce and export more goods.

The state, tendencies and directions of activity of the enterprises of oil and fat industry are analyzed, and the influence of ecological policy of oil and fat industry enterprises on the investments growth and decrease in expenses for quality is estimated. The production and consumption of vegetable oils in the world have been estimated, in particular, it has been established that consumption has increased from 90.5 million tons in 2000 to 204 million tons in 2019, while Ukraine has increased sunflower production 5 times during this period, from 3 to 15 million tons for the same period.

It is determined that the oilseeds processing capacity significantly exceed the available volumes grown on the territory of Ukraine. Because Ukraine has created facilities for processing all grown oilseeds in the amount of 22 million tons, and a

maximum of 16 million tons of sunflower and about 1 million soybeans and rapeseed are processed. It will be possible to maximize domestic processing by introducing an export duty on all oilseeds, thus stimulating domestic processing and export of finished products rather than raw materials.

The expediency of greening of the oil and fat industry was assessed, the optimal model of increasing value-added products was developed and the position on the expediency of deeper processing of oilseeds was substantiated. The need to build a cluster between processing enterprises, research and training centers and government agencies, which would allow the development of the processing industry by improving the quality of training of young professionals. The proposals on improvement of the operating management system at the enterprises of oil and fat industry are formed and on their basis ecological and economic effects from introduction of similar system are defined.

In order to build an effective management system of the oil and fat industry, it is important to make right commercial decisions. The basis of these decisions, regardless of the chosen type of production and sales should be product quality. Management must define the main mission, goals and objectives of the company, which in turn have to be delivered to each employee in order to understand the overall goals. The result of such a system will be to improve the quality, safety and competitiveness of domestic products, reduce production costs, improve staff skills and improve the overall condition of the oil and fat industry.

The main management decisions will work in many areas: expanding markets, increasing added value, improving the skills of employees, systematization of activities, attracting investment, reducing production costs, improving the environmental state.

Key words: oil and fat industry, ecological efficiency, ecological and economic activity, economic effect, management system of ecological and economic activity, sustainable development.

Підписано до друку 19.11.2021.
Формат 60x84/16. Папір офсетний. Друк лазерний
Ум. друк. арк. 0,9. Тираж 100 прим. Зам. 978

Віддруковано у редакційно-видавничому відділі
Вінницького національного аграрного університету
м. Вінниця, вул. Сонячна, 3, 21008

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру видавців,
виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції

ДК № 5009 від 10.11.2015

Signed for print 19.02.2021

Format x84/16.

Offset paper. Laser printing

Conv. pr. sh. 0,9. Circulation 100 copy. Order. 978

Printed in the Editorial and Publishing Department
Vinnytsia National Agrarian University
Vinnytsia, St. Sonychna, 3, 21008

Certificate of entry in the State Register of Publishers,
manufacturers and distributors of publishing products

DK № 5009 from 10.11.2015